*తన్మయత

౧

"ఇంకను రాలే దేమి?" అని రాజకుమారి ఇందుకీర్తి అనెను.

"ఇంత జాగేల!" అని మహారాజాధిరాజు ఇందుకేసరి అనెను.

ఈచబుకులతో భటు లందఱును వెలికిఁ బరుగిడి చూచి వచ్చి "ఇదె వచ్చి రిదె వచ్చి" రని మనవి చేసిరి.

కోమటిపెద్దయు, కోటీశ్వరుఁడును, వృద్ధుఁడు నగు విజయమాలియు, నతని కుమారుఁడు మలయమాలియు, వడి వడిగా సింహాసనముకడకు వచ్చిరి. విజయమాలి తూలిపడి దానిని సాష్టాంగదండప్రణామముగా పరిణమింపఁ జేసెను. మల యమాలి రాజకుమారికి కనులప్పగించి నిలువఁబడిపోయెను.

రాజ్యలక్ష్మి, వీరలక్ష్మి అను దాసికలవలన మలయమాలి ఇందుకీర్తిసౌందర్యమును పలుమాఱులు వినియుండెను. "చూడ నపుడు చెవులే దొడ్డవి" అని యతఁ డనుకొనెను.

కొందఱు భటులు కొన్ని పెట్టెలుతెచ్చి విజయమాలి కనుసన్నలచే సింహాసనముముం దుంచి ప్రక్కల నిలువఁబడిరి.

---

*చూ. కథాసరిత్సాగరము ౧౨ లం. ౫ తరం. ౨౦౪—౩౧౨ శ్లో.

ఇందుకేసరి కోమటిపెద్దను చూపులచే గారవించి "సముద్రయానము సంతోషకరమాయెనా ?" అని అడిగెను.

"దేవరవారి దర్శనమువలె" అని విజయమాలి ప్రత్యుత్తరించి, రాజకుమారిని రెప్పవాల్పక చూచుచున్న కుమారునిం జూచి, "నాయనా ! ఆ పెట్టెలో... అల్లదిగో... ఆ పెట్టెలో"

మలయమాలి ఉలికిపడి తండ్రిని జూచెను. విజయమాలి "ఆ పెట్టెలోని ఆణిముత్తెములు తీసి యిమ్ము" అని యనెను.

మలయమాలి పెట్టె తెఱచి అందలి యాణిముత్తెములం దీసి యిందుకీర్తికడకుం బోబోయెను.

"ఆఁగు మాఁగుము. నీ చేతులు మలినముగా నున్న" వని విజయమాలి తా నాముత్తెములం దీసికొని రాజసన్నిధికిం జని "మహారాజా, ఇవి శుక్తిపేశికలు; మఱి యివి కావేరిలోని ఆణిముత్తెములు. ఇవి దేవరకు కానుక" అని యనెను.

"ఇవి బుద్ధభగవానునకే తగిన" వని ఇందుకీర్తి యనెను.

"తల్లీ ! నా గర్భమున నీవే జనించితివి, కావేరీగర్భమ్మున నివియే, జనించినవి" అని యిందుకేసరి యనెను.

"రాజకుమారికంత శుక్తికింగాక మఱి దేని కివి తగును ?" అని అనఁబోయి మలయమాలి వెంటనే నిగ్రహించుకొనెను.

"వీని కేమిగాని ముందు బుద్ధదేవుని జూపుము" అని ఇందుకీర్తి యనెను.

"జరాజీర్ణమగు నా యీదేహము భగవానుని మోయ నోఁచుకొనలేదు. నాయనా! చేతులు దులుపుకొని నీవే చెప్పి చేయించిన బుద్ధదేవుని పదిలముగాఁ దీసి నీవే దేవరవారికడ కనుంపుము" అని విజయమాలి యనెను.

మలయమాలి సంతసించి, బుద్ధుని పైకిఁదీసి సింహాసనము పుం దుంచి, తెర తొలఁగించి యిందుకీర్తిని జూచుచు నిలువఁబడెను. మలయమాలి లోఁగడఁ దాను జూచివచ్చిన సముద్రము లవణరాశి యనియు, యిందుకీర్తి లావణ్యరాశి యనియు ననుకొనెను.

ఇందుకేసరియు, ఇందుకీర్తియు వడివడిగా గద్దె దిగి బుద్ధునకు మ్రొక్కరించి లేచిరి.

"ఇది యేమి రాయి?" అని యిందుకీర్తి యడిగెను.

"సింహళపు పాలరాయి" అని మలయమాలి అనెను.

"మేలుమేలు. ఇట్టి విగ్రహము చెప్పి చేయించి తెచ్చినందులకు నీయభిజ్ఞతను కొనియాడక యూరకుండఁజాలను" అని మలయమాలిని ప్రశంసించి యిందుకీర్తిని జూచి "నా భావనకిది ప్రతిబింబము. ఈ దేవుని వేణువనమునఁ బ్రతిష్ఠింతము" అని యిందుకేసరి యనెను.

"ఆప్రదేశమే సార్వజనికము. ఇంతియకాక అది మలయమాలివనమున కెక్కుడు." అని యిందుకీర్తి యనెను.

"వేణువనము మా కొనుకొనియుండుటచే మేమును ధన్యులము" అని మలయమాలి యనెను.

ఇట్లనుచుండఁగా చరాలున నటకు వినయజ్యోతి విజయంచేసెను. ఎల్లరు నతనికిఁ బ్రణమిల్లిరి. అతఁ డాప్రతిమను రెప్పవాల్పక చూచి "బుద్ధుఁడే యిచట నవతరించె" ననెను.

"ఈ యవతారమునకుఁ దగిన తావు?" అని యింద్రకేసరి అనెను.

"వేణువనము."

ఈ యేకవాక్యత కందఱి మోములును వికసించెను.

"తను సెల వగుచో శిల్పుల రావించి విహార మొనరించు యత్నము నాది" అని వినయజ్యోతి యనెను.

"నిర్మాణ మెంత కాలములో నగును?" అని యిందుకీర్తి యడిగెను.

"అయిదారేండ్లలో" అని వినయజ్యోతి పలికెను.

"తా మిఁక ఆ ప్రయత్నమున నుండుఁ" డని యింద్రకేసరి యనెను.

దివాణపు మొగసాలలో పదునాలు గంటలు మ్రోగెను. ఎల్లవారల మోములందును సంతసము మోసులెత్తఁగా మలయమాలిమోమున విచారము తాండవించెను.

"జీవకళ యుట్టిపడుచున్నటులీవిగ్రహమును జేయించి నందులకు మలయమాలి శిల్పజ్ఞుఁడు. ఈ కళాభిజ్ఞున కీహారము

పురస్కార మగుఁగాక" అని యిందుకీర్తి తనహార మొకటి తీసి యిచ్చి, "మలయమాలీ! నీకౌశల్యము మా విహారనిర్మాణము నకుఁ గూడఁ దోడ్పడుఁగాక. మఱి మాతో నక్కఱయున్న పు డెల్లపుడు మీకు మాప్రాసాదము ముక్తద్వారము" అని యిందు కీర్తి అనెను:

"తమ రసికత కితఁ డర్హుఁడ్డ" డని మలయమాలి అనెను.

ఇందుకీర్తియు, ఇందుకేసరియు వినయజ్యోతిని భిక్షుకు లోనికిఁ గొంపోయిరి. మలయమాలిచూపుల కొసలు ఇందు కీర్తి దువ్వలువతుదలఁ దాఁకి విధురములై పోయెను.

"నాయనా! పద" అని విజయమాలి అనెను.

"నీవు నడవవయ్యా" అని మలయమాలి తండ్రి వెనుక తడఁబడుచు వెనుజూచుచు నడవఁదొడఁగెను.

౨

దుకాణమున మలయమాలి పచ్చలతివాచిమీఁద దిండు నానుకొని కూరుచుండెను. సిద్ధుఁ డను భటుఁడు త్రాసు లోనగు పరికరములను దుడిచి లోపలి గదులనుండి అయాయీ వస్తువులఁ దెచ్చి సెట్టిముందుఁ బెట్టుచుండెను.

"ఎక్కడి రాజకుమారి, ఎక్కడి మలయమాలి? అది మంగళముహూర్తము." అని మలయమాలి లోలోపల నను కొనుచు, ఆ రంగము నంతయు మనోనయనమునఁ దిలకించు చుండెను.

వేరగాండ్రు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండిరి. అందఱకును వెలలుచెప్పు మలయమాలి యిపుడు తన మానసమున నెలకొనిన మన్మథాపణమున ఇందుకీర్తివెల తెలిసికొనుచుండెను.

విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డొకఁడు వచ్చి మలయమాలిని జూచు చునే యతని షోకైము గనిపట్టి యచట నిలువఁబడెను. 'కూరు చుండుఁ' డని సిద్ధుఁడు మరియాదచేయఁగా నతఁడు కూర్చుండి-"సెట్టిగారూ! చిన్నమువెల ఎటులున్నది?" అని యడిగెను.

మలయమాలి ఉలికిపడి చూచెను. వేరగాఁడు మరల నడిగెను.

"ఏమీ?"

"బంగారమువెల ఎటు లున్నది బాబయ్యా?"

"మామూలే."

అపుడు బంగారువెల రెట్టికిరెట్టిగా నుండెను. విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు మఱి వేరమాడక "నూఱు చిన్నము లిప్పింపుఁడు" అని అడిగెను.

మలయమాలి మేలిమి దీసి ఒఱపిడిరాత గీచి చూచి "సింహాసనమునుండి లేచినపు డిందుకీర్తి యిటులే మెఱసిపోయె" నని యనుకొని దాని వేరగానిముం దుంచి ఆచి చూచుచుండెను.

"తూఁచి యిండు."

ఈమాట వినియు చూపు మరల్చుకొనఁజాలకున్న మల యమాలి వేరగాని మందలింపు విని విసువుతో త్రాసెత్తి తూఁప

దొడఁగెను. "ఇటు లెంత బంగారము వైచినను ఇందుకీర్తితోఁ దులతూఁగునా!" అని తలఁచుచు మలయమాలి బంగారు కణికల నూరక త్రాసులోఁ గురిపించుచుండెను. నేలఁ దాఁకు చున్న యాబంగారము "న న్నింతగాఁ వ్యయింపవల" దని ప్రాణాచారము పడుచున్నటు లుండెను. మలయమాలి యామే లిమిని బీఱకాయలటులు తూఁచి బేరగానిముందు పడవైచెను. బేరగాఁ డామేలిమిని మూటగట్టుకొని వడివడిగా రూకలు లెక్కించి కుప్పవోసి పరువిడెను. మలయమాలి యాకుప్పను జూచి "ఇటు లెంత కుప్పవోసినను ఇందుకీర్తి యగునా?" అని అనుకొనుచుండెను.

ఇంతలో నింకొక బేరగాఁడు వచ్చి "ఆరతికర్పూరము ఉన్నదా?" అని అడిగెను. మలయమాలి తల యూఁపి "ఇందు కీర్తి నాకు దాపుగా వచ్చి మాటలాడినపుడు పచ్చకప్పురమే యాయెను" అని యనుకొనెను.

"ఏఁబది తులము లిప్పింపుఁడు."

మలయమాలితలలో పచ్చకప్పురమే యుండెను. కావున బేరగాని చేతిలో పచ్చకప్పురమే పడెను. ఆరతికప్పురపువెల యే మలయమాలిపెట్టెలోఁ బడెను.

ఇంతలో మఱియొకఁడు వడివడిగా వచ్చి "కస్తూరి ఉన్నదా?" అని అడిగెను. మలయమాలిమానసము ఇందు కీర్తిశరీరసౌరభ మాఘ్రాణింపఁదొడఁగెను.

"అయ్యా, కస్తూరి-కస్తూరి?"

"ఆఁ."

కస్తూరి: ఆలస్యం చేయకుండు బాబయ్యా. వినఁబడ్డదా?"

"ఆఁ. వినఁబడ్డది. రాజకుమారీహృదయ సౌరభము నాఘ్రాణించుచున్నది, రాజకుమారీముఖచంద్రునిచేఁ గోరఁబడు నది..." అని యిటు లాఁగక మలయమాలి చెప్పికొనుచుఁ బోవుచుండఁగా బేరగాఁడు "సెట్టిగారూ! రోగి దర్భలమీఁదికి పోవుచున్నాఁడు. నారాయణస్మరణమున కిది సమయము. తొందరగా కస్తూరి యిండు" అని అనెను.

మలయమాలి తన ధోరణి నాఁపి ఇంత కస్తురిఁ దీసి యిచ్చి "వెల యక్కఱలే" దని చెప్పి యతనిని బంపివైచెను.

దివాణపుదాసి వచ్చెడు వేళ యగుచుండెను. అతఁ డెత్తి యాకసము దెసఁ జూచి, "ఓరీ సిద్ధా! ఇంటికిఁ బోయి క్రొత్తగాఁ దెచ్చిన మలయచందన మెత్తికొని రమ్ము" అని యాజ్ఞాపించెను.

ఆసందులో కొందఱు కొంటెబేరగాండ్రు వచ్చి కొన్ని వస్తువులఁ గొని ధన మొసఁగకయే మలయమాలిని మోసగించి వెడలిపోయిరి.

వీరలక్ష్మి సెలయేటివలె వచ్చి "సెట్టిగారూ! నాకు బజారులో చాల పని ఉన్నది. పెండ్లికొమార్తెగారి చీటి ఇదిగో! ఈవస్తువు లన్నియు కట్టింపుఁడు" అని ఒక చీటి మలయమాలి మీఁదఁ బడవైచి గబగబ వెడలిపోయెను.

మలయమాలి యాచీటిని కనుల కద్దుకొని యందలి ప్రతి అక్షరమును పరిశీలించెను. తరువాత దాని నతఁడు ముద్దులతో ముంచియెత్తెను. పిదప దాని నతఁ డెట్టెదుట నిడుకొని ఆలోచనలపాలాయెను.

వీరలక్ష్మి వచ్చి నివ్వెఱపడి "ఏమయ్యా, ఇంకను ఇటులె కూర్చుంటి వేమి?

"ఈ చీటి వ్రాసిన దెవరు?"

"కొత్తగా అడిగెద వేమిటయ్యా? పెండ్లికూఁతురుగారు మీకుఁ దప్ప మఱొకరికి స్వయముగా చీటి వ్రాయరు. మలయమాలిగారియెడ వారి కంత అభిమానము. వారి అభిమానము నిలుపుకొనుటకేని మీ అయ్య అసలు సరకీయఁడేమి?"

"ఏమిటే? ఈ సరకులు చూడు." అని కొన్ని వస్తువులు వీరలక్ష్మిముందు పడవయిచి, మలయమాలి చీటిలోని వస్తువుల నన్నిటిని అనఁటియాకులలోను, సదాపనసయాకులలోను కట్టెను.

వీరలక్ష్మి వానిని దీసికొని రాజవీథి నంతయు గుమగుమలాడించుచుఁ బోయెను.

అపుడు బేరగాండ్రు పలువురు రాఁదొడఁగిరి. మలయమాలి యిత్తడికిబదులు పుత్తడిని, గవ్వలకుబదులు రవ్వలను ఇచ్చి సిద్ధుఁడు రాకముందే దుకాణము మూసి యిలుదారిఁ బట్టెను.

3

మలయమాలి చేయించి తెచ్చిన బుద్ధవిగ్రహముచే రాజప్రాసాదమే విహారముగా మాఱెను. నాగరకులే కాక నాగరులందఱును బుద్ధునిఁజూచి మలయమాలికడకు వచ్చి యతనినిఁ బ్రశంసచేయకుండఁ బోవుటలేదు. ఇటులు మలయమాలి మేడగూడ నొకక్షేత్రమాయెను. కాని వారి ప్రశంసలుమాత్ర మా ప్రతిమకువలెనే యతనికిని వినఁబడుటలేదు. మలయమాలి నగరమునందే విద్య నభ్యసించెను. అతని కన్ని దర్శనములందును సహాధ్యాయులు కలరు. అన్ని శిల్పములందును సహపాఠులుకలరు. "యోగికి వలయు నేకాగ్రతయు, జ్ఞానికి వలయు వివేకమును, దార్శనికునకు వలయు కుశాగ్రబుద్ధియు, కవికివలయు ప్రతిభయు ఈ ధనపిశాచమున కేలరా?" అని అనుకొనినవాఁ డొకఁడేని వారిలో లేఁడు. చదువుకొనునపుడు ప్రక్కలఁ బదివేల డప్పులు మ్రోగినను అతఁడామ్రోతయెడ బధిరుఁడు. ఎట్టెదుట సూర్యోదయమైనను అతఁ డంధుఁడు. అట్టి మలయమాలిని సహాధ్యాయులు, నుపాధ్యాయులును గొందఱు 'రాయి' యనియు, మఱి కొందఱు 'గూబ' యనియు నేఁటికి నుపహసించుచుఁ బ్రశంసించుచుఁ బోవుచుందురు. నేఁ డతనిఁ జూడవచ్చిన సహాధ్యాయులలో కలశుఁ డను కాసీఁడును, మంథరకుఁ డను చిత్రకారుఁడును నతనిఁ జూచి "నీవు తెచ్చిన బుద్ధుఁడు సర్వజ్ఞుఁడయినచో నీవు కళాభిజ్ఞుఁడ" వని ప్రశంసించిరి. మంథరకుఁడు మలయమాలికి సహాధ్యేతయే కాక మిత్రుఁడు. ప్రకృత మితఁడు

రాజశిల్పి. ఇట్టి యీతని ప్రశంసగూడ మలయమాలిచెవి నాట లేదు. కావున వీరందఱును మహాబధిర బిరుద మొకటికూడ మలయమాలికిఁ బ్రసాదించి నిర్గమించిరి.

మలయమాలి తన ఉపవనమునకుఁ జనెను. ఎట్టెదుటి వేణువనమును విలోకించెను. అచట పలువురు పనిబాగులవాండ్రు విహారమునకు పునాదులు తీయుచుండిరి. అతఁడు తోఁటమాలినీ చూచి "ఓయీ, ఈ తీయఁబడుచున్న పునాదుల కెదురుగా మన తోఁటకరయంతయుఁ దీసివైచి యిసుపకటకటా లెత్తింపుము" అని యాజ్ఞాపించి లోనికేగెను.

పలుతావులును, బలురంగులును గల పూవులు వనదేవతకు కచధార్యములై యంగరాగములై యలంకారమును నిండారించెను. తుమ్మెదలు కొమ్మకొమ్మకుఁ దిరుగు త్రిమ్మరు లగుటయకాక గాయకు లయిపోయెను. మలయమాలియు నిటులు గాయకుఁ డయిపోయెను:

పచ్చనివారిలో మిగులఁ బచ్చని దెంతయు నెమ్మనంబులన్
ముచ్చిలువారిలో మిగుల ముచ్చిలఁ గల్గిన దండకత్తెలం
దెచ్చగువారిలో మిగుల నెచ్చయినట్టిని నాదు డెందముం
బిచ్చి యొనర్చుచున్నయది పిన్న దదియ్యెడ నేడ నున్నదో!

ఏటిరింత లెవరి యింగితమునో యీాలలు వేయుచుండెను మలయమాలియుఁ దన యింగితమును దెలుపుట కీలలు వేసెను. కోయిలలు కోకో యనెను. మలయమాలి చేతులు చాఁపి

అత్తెత్తి చూచి బిచ్చవడి నిట్టూర్చెను. నాలు గడుగులలో నతని కౌక కాటుకపిట్ట కానిపించెను. దాని కతఁడు చేమోడ్చి కనులు మోడ్చెను. పిదప ఇందుకీర్తి వచ్చుచున్నటులు భావించి యిటులు పద్యమల్లెను :

నీవు వచ్చుచునుండ నీముందు పదియాఱువన్నె బంగరుడాలు పర్వులెత్తు
నీవు నిల్చినచోట నింగిపై నేలపై నెత్తావు లొలయు వెన్నెలలు కాయు.
నీవు పోవుదువేని నీ వెన్క విశ్వంబు నీ చెంగు పట్టి నిన్ వెంబడించు
నీవు కన్నెత్తిన నివ్వెఱ నెల్ల చుక్కలు మోఁకరించు నీ కాలిముందు
నీవు కూర్చుండు నెడలను నీదు క్రింద, కాంతిచక్రంబు పీఠమై కానిపించు
నీవు పన్నుండు నెడలను నెవ్వెలుంగు, పాపపూపాను పగును లావణ్యమూర్తి!

చంద్రుఁ డుదయించుచుండెను. అతఁడు దిగుడుబావికడ కరిగెను. దానిచుట్టును ఆకుఁబచ్చని పొదరుటీరములు. వానిలో ఎలపులుఁగుల యెలుఁగులు నీటిలో నంచలుఁగొంచలు. కనుసైవులకు తగిలిన-మిగిలిన వేడుక.

అంతలో సశబ్దమగు వేణువనము నిశ్శబ్దమాయెను. కర్షకు లందఱును కాకులవలె నెగిరిపోయిరి. పిమ్మటఁ గొంతసేపటి కా ప్రాంతమును దిలకింప రాజకుమారి వచ్చుచుండెను. వైశ్యకుమారుఁ డామెరాకను గ్రహించి పొంచిచూచి——

వనదేవతవె మేలిపసిమిసూకుంబచ్చ పట్టుచీరను మేనఁ గట్టినపుడు
రాయంచవే యంజెరవళితో నడుగును బెట్టి వేఱడుగును బెట్టినపుడు
వీణవే చెలులతో విరిదమ్మి నెత్తావి యసివాఱు దిరుగ మాటాడినపుడు
శారదపూర్ణిమాచంద్రమోబింబంబవే యెట్టయెదుట మోమెత్తినపుడు

భాద్రపదమాసమున నమావాస్యవేళ, మాలథమ్మిల్ల ! వెనుకకు మరలినపుడు
హృదయదేవతవే యెట కేఁగినప్పు డేమి చేసినయపు డేమి యెంచినపుడు

అని పద్య మల్లి వెంటనే తనమీఁద నున్న సన్నని యుత్తరీయముఁ దీసి వేణువన ద్వారమునఁ బఱచి తా నావలి కేఁగి పరికించు చుండెను.

మునిముందు వచ్చిన యిందుకీర్తి యావలువను జూచి చుట్టుప్రక్కలఁ జూచెనుగాని యామె కచట నెవరును గానరా లేదు. 'అమ్మాయిగారనిన దేవత అని తలఁచుకొను వా రెవరో పఱచియుందురని' వీరలక్ష్మి అనెను.

"చూడవచ్చినవా రెవరో పాఱవేసుకొని పోలేదుకద?" అని రాజ్యలక్ష్మి ఆ యుత్తరీయమును దీసి దులిపి బుజముమీఁద వేసికొనఁబోయెను.

"ఇటు లిమ్ము" అని యిందుకీర్తి దానినిఁ దీసికొని వేణువనమున బ్రవేశించెను.

మలయమాలిహృదయము నృత్యమొనరించెను. తన యనురాగలతిక యిందుకీర్తి బుజలములమీఁద ప్రాకిపోయె నని యుత్సుకుఁడనుకొనెను. తన ప్రేమయే యుత్తరీయమై యిందు కీర్తి నాచ్ఛాదించెనని యతఁడు మురిసెను. ఉత్తరీయమే మూక దూతియాయెనని యతఁడు సొగసెను. పునరుక్తులకుఁగాని, సంభా వనలకుఁగాని విసుపులేని కుతూహలముచే నతని హృదయమా గారయాయెను.

రాజ్యలక్ష్మియు, వీరలక్ష్మియు వెనుదిరిగి చూచిరి. ఇందుకీర్తి వెనుకఁబడియుండెను. చలువవెన్నెల వలువచేఁ గప్పఁబడి దవ్వుల నుండి వచ్చుచున్న యిందుకీర్తి మలయమాలి కొక రహస్య దేవతవలెఁ గానిపించెను. ఆలోచనము దెలుపు పాదవిక్షేపము లతో నామె దారితలకు వచ్చెను.

ఇందుకీర్తిబుజములమీఁద తన యుత్తరీయము మలయ మాలికిఁ జక్కఁగాఁ గానిపించెను. ఇందుకీర్తి యచట మఱొక మా అంతటఁ గలయఁగాంచెనుగాని, వృథా.

ఇందుకీర్తి ముందునడవఁగా దాసికలు వెనుక నడచి పోయిరి. ఇందుకీర్తిమూఁపులమీఁద తానే పోవుచున్నటులు మలయమాలి తలపోసెను.

౪

సిద్ధా, ద్రవ్యముల నన్నింటిని సిద్ధపఱిచితివా?
నా పేరే సిద్ధప్ప కాదటండీ?
అహాఁ? ఫేనక మున్నదా?
ఆఁ
దంతరాగము?
ఆఁ
వసనాంగరాగము?
ఆఁ
అలక్తకము?

Presented by
Dr.K.Prabhakara Reddy,M.D(Paed)
Child Specialist,PRODDATUR
Mobile No.9440170808

ఆఁ

అంజనము ?

ఆఁ

అపుడచటికి వీరలక్ష్మి ఉడుకుపీరువలె వచ్చి "పెండ్లి కొమార్తెగా రిప్పుడు ఓలలాడుటకు ఏటికి దయచేయుచున్నారు. గబగబ ఈ సరకులు కట్టుడు." అని మలయమాలిమీఁద ఒక చీటి పడవైచి "కోమటివాడలో పనిఉన్నది; ఇపుడే వచ్చితి నని రెండడుగులు వైచెను.

"ఉండు ముండుము"

"వడిగా వత్తుఁగదయ్యా, ఏమంతతొందర?" అని వీరలక్ష్మి మాట వినిపించుకొనక అంతర్ధాన మాయెను.

మలయమాలి కొంతసే పన్యమనస్కుఁడై కూర్చుండి పిదపఁ జీటితీసి చదివికొని 'సిద్ధా' అనెను.

ఆఁ

వెనుకటివి కాక స్నానోద్వర్తనచూర్ణము, దీపవర్తికలు, శిష్టాకము, శైలజముకూడ పొట్లములు కట్టుము.

సిద్ధుఁడు వాని నన్నిఁటిని చక్కని పండుటాకులలో అందముగాఁ గట్టుచుండఁగా మలయమాలి మఱొక ప్రపంచము కట్టుచుండెను. ఇంతలోఁ దనకు క్రొత్తమేడ కట్టిన పనివారలలో పెద్ద, ఒక పెద్ద బహుమతికొఱకు వచ్చి మలయమాలికి నమస్కరించెను.

మలయమాలిమానస మపుడు ఇందుకీర్తిని పూలతో పూజింప నాలోచించుచుండెను. కావున నతఁడు "మంజరీ, నీవు పూఁదోఁట కేగి పూగుత్తుల నన్నిటిని గోసికొనిరమ్ము" అనెను.

అయ్యా, నేను మంజరిని గాను. తయమేడ గట్టినవాడను.

మలయమాలి కన్నులఁ దెఱచి చూచి "ఆఁహాఁ. ఓరి సిద్ధా, నీ వేగి వెంటనే పూలఁ గొనిరమ్ము" అనెను.

సిద్ధుఁడు నిర్గమించెను.

మలయమాలి యాఁపనివాని యాశ సంపూర్ణముగాతీర్చి యతనినిఁ బంపివైచెను.

అంత వీరలక్ష్మి వచ్చి "ఏమండీ సెట్టిగారూ, సుగంధాలు కట్టి ఉంపుఁడనిన ఇంత పరాకా?" అనెను.

నాపరాకును నీ వీమాత్రము సవరింపఁజాలవా?

ఎటులు ?

నీ విటనుండి సూటిగా వేటికే వెళ్లినది

అమ్మో! బుద్ధఘట్టమునకు నడచిపోఁగలనా? నాకు వేయి కాళ్లున్నవనుకొంటిరా?

మలయమాలి మఱిమాటాడక సిద్ధుఁడు కట్టియుంచిన పొట్లము లన్నియు వీరలక్ష్మి ముందుపడవయిచెను.

"కట్టియునా యీమాటలు?" అని వీరలక్ష్మి వాని నందు కొని లేడివలెఁ బఱవెత్తెను. మలయమాలి అంగడి మూసివైచెను.

ఈ రెండకుఁ జాఁపిన పొడవు మెడల జక్కవ లుపసంహ రించుకొనెను వృక్షములు సూర్యోపాసనమునుండి లేచెను. మెఱుఁగెక్కిన సూర్యకిరణ ప్రసారముచే నదియంతయు దర్పణ సహస్రఖచితమై స్ఫటికభూమివలెఁ గనుపట్టెను. నేలయు, నింగియు పచ్చియలనెపమునను, కాంతులనెపమునను ఆనందమును చిమ్మెను. రాజప్రాసాదము నుండి సుగంధప్రవాహ మొకటి నదీప్రవాహమువఱకును బ్రవహించెను. జనప్రవాహముచే నదీ ప్రవాహ మినుమడించెను. మంద మధ్యవేగములచేఁ బ్రస రించు నదీతరంగములు సంకీర్తనముచే నామంత్రితుఁడైన వరు ణుని చేతుల ననుకరించి మాలిన్యమును క్షాళన మొనరించు చుండెనో యన నొప్పెను.

అపు డిందుకీర్తి దాసీనిరపేక్షముగా నదిలోనికి దిగి బుద్ధుని స్తోత్రము చేయుచు ఓలలాడఁదొడఁగెను. దాసీజన మెల్లయు మాయాదేవి నోలలాడించుచు ప్రవాహముదిగువ స్నాన మొన రింప మొదలిడెను.

మునిఁగి లేచునపుడెల్ల దేవతలు పుష్పవృష్టి కురిపించిరో యన ఇందుకీర్తిమస్తకము పద్మములను, పాటలములను, మల్లియ లను, మొల్లలను, వకుళములను, వంజుళములను వింతగా పై కెత్తుచుండెను. పై నున్న మోచేతివంపు మలుపు దిరిగి పుష్ప ప్రవాహ మొకటి సూటిగా తనమీఁదికేవచ్చు టామె కక్కజము కలిగించుచుండెను. ఆమె స్నానము ముగించువఱకును పూవు

లామె తల నలంకరించుచునేయుండెను. ఆమె దానికి కారణ మూలోచించుచునేయుండెను. దాసీజనములు తియ్యగా పాడు బుద్ధునియోలపాటలు జలజంతువుల కహింసావ్రతము నేర్పెను. నదీతీరమెల్లయు వేదికాలంకృతమై వేదికలన్నియు బుద్ధాలంకృతములాయెను. సార్వజనికమైన ధ్యాననిద్ర యొకటి వ్యాపించెను. సూర్యుఁడాయుపాసికల వేసలిచెమ్మనేకాక బ్రహ్మరంధ్రములఁబట్టిన చెమ్మనుగూడఁ దుడిచివైచెను.

సూర్యుడప్పుడు తల వంపకుండ నదీదర్పణమున తన ప్రతిబింబముల నన్నింటిని జూచుకొనెను. వాయువు రాణివాసముల నెత్తావిచే బూరటిల్లి విశ్రాంతి గొనెను. మయూరములు మధ్యాహ్నసూర్యునకు నీనములను, ఎత్తుగీతులను పాడెను. స్నాతాయాతమైన జనప్రవాహము రాజవీథికంతయు నశాంతిచే శాంతి కలిగించి ప్రాసాదాభిముఖముగా నడచెను.

ఆయెడ మలయమాలి తన మేడ యెక్కుచు—

సీటను బుట్టినట్టి నలినీదళలోచన లక్ష్మివోలు నీ
వేట మునింగి లేచుతఱి నిచ్చిన యీ యభిషేకవారితో
పాటు మహానురాగపరిపాటికిరీటములైన యా హరిత్
పాటల నీలగౌరసిత పాండరపుష్పము లేడవే చెలీ.

అని కవన మల్లెను.

*

అన్నపానములు మఱచి మేడమీఁదఁ గూర్చుండి మలయమాలి చంద్రు నందు కొనఁగోరెను. ఆ చంద్రుఁ డెంత దవ్వులనున్న నేమి? వెన్నెల తనమీఁదఁ బడుచునే యుండెను. కిరణములు తనను దాఁకుచునే యుండెను. వానిని బట్టి లాగినఁ జాలు.

మలయమాలికి తన మేడమీఁద గాలిలేదు. ఉన్నను అది గాలి కాదు. దానఁ జైతన్యము లేదు. ఇందుకీర్తిగాలి యతనికిఁ గావలయును. అది యేడ దొరకును? ఆమె ప్రాసాదమునకుఁ బోవలెను. బలే.

మలయమాలి యొకసారి యాకసము దెసఁ జూచెను. చంద్రునిపై కాఱుమబ్బు. దిగంతరాళమంతయుఁ గాటుకకొండ. ఈ యవరోధము రాజావరోధమునకు మార్గభిక్ష యిడునా?

మలయమాలి రాజమార్గము పరికించెను. చూపు చొర లేదు. దిగ్గజములన్నియుఁ గలిసి ఫూత్కరించినటులు సుడిగాలి వీవఁదొడఁగెను. మిన్ను విఱిగి నటులు మేఘము లఱచెను. మహానటుని ప్రళయతాండవమునకుఁ జోటుచేయఁ బ్రమథులు జలిపించుకొరడాలవలె మెఱుఁగులు దిగంతముల ముందు నాట్యమొనరించెను. కాలరాత్రి కాలఁద్రొక్కుటవలనఁ బడిన కంతల నుండి జలప్రవాహము ద్రోణద్రోణ క్రిందఁ బడుచున్నదో యన మేఘములు కుంభవర్షము కురియఁదొడఁగెను. వాయుదేవుఁడు భూగోళమును నొక్కివైచునో యనునటులు తూర్పు పడమర

గాడ్పులు బొండొండఁ గొట్టుకొనెను. ఇట్టి భీకరసమయమున మలయమాలి పిల్లివలె మేడడిగి రాజప్రాసాదముదెస నడువఁ దొడఁగెను.

విజయమాలి యిపుడు తన కుమారుని వేయికనులతో కనిపట్టుచునే యుండెను. కావున మలయమాలిని యిరువురుభటులు భూతములవలె వెంబడింపఁదొడఁగిరి.

మలయమాలిని గాలి వెనుకకుఁ బడఁద్రోయలేదు; భటులను వెనుకముందులకుఁ గొట్టెను. ఉఱుము లతని వెఱపింపలేదు; భటులను బావురు మనిపించెను. మెఱుపు లతనికి మిఱుమిట్లు గొలుపలేదు; భటుల కన్నులఁ జిల్లు లొనరించెను. వర్ష మతనిని బ్రధర్షింపలేదు; భటుల మేనులమీఁద బాడె లొనరించెను. మలయమాలిమానసమున ఇందుకీర్తిప్రాసాద మొకటియే యుండెను. అతఁ డపుడు దానిప్రాకారము దాటెను.

"అరెరే! పిట్ట తప్పించుకొనిపోయెను." అని ఒక భటుఁడితరుని చెవిలో నూఁదెను.

"లేదు లే దదిగో ఆప్రాకారముమీఁద."

"అఁఆఁ, చూడు చూడు, పిట్ట మాయమౌచున్నది"

భటు లిరువురును క్రింద మీఁదఁ బడుచు లేచుచు కొంతదూరము వెనుకకు వచ్చి యచట నిలువఁబడి యాచిచూచుచుండిరి గాని కన్ను పొడుచుకొనినను లక్ష్యము కానవచ్చుట లేదు. సాహసమునకు సంతసించి మబ్బులు మలయమాలిని జూచె

నో యన నపుడు తళుక్కున మెఱుపులు మెఱసెను.

"ఓరే, మేడచివర చూడు."

"ఆఁ. ఆఁ. పిట్ట మేడమీఁద వాలినది."

"సరేకాని ఈపిల్లవానికి పిచ్చియెత్తలేదు కద ?"

"ఔరా. మన మిపు డేమి చేయుదము?"

"పోయి ముదుసలికి చెప్పుదము"

మలయమాలి ఆమేడమీఁది మాఁడవనిలువుచుట్టును ప్రదక్షిణము చేసెను. ఒక తలుపుగాని, ఒక గవాక్షముగాని లోపలనున్నవారిని మోసగించలేదు. అతఁడు వితర్యైనను పలు మాఱులు తెఱవఁ బ్రయత్నించెను. సింహద్వారమునకును, గవాక్షములకును చెవు లంటించి చూచెను. అతఁడు తన హృదయ స్పందమునే వినఁగలిగెను. అతఁ డొక నిమేష మాలోచించెను. చరాలున నొక మెఱుపు మెఱసెను. కడపలకు రంగువైవ గుట్టి బోసిన జేగురుకణిక లతని కంటఁ బడెను. అతఁ డొక కణిక దీసి కొని, ద్వారోపాంతమున గారచే పాలుగాఱు గోడమీఁద—

మిన్నులం జూడఁబోవు నీ మేడ యెక్కి రాగవేగముచే ననురక్తుఁ డొకఁడు
దానిచుట్టు నతండు ప్రదక్షిణంబు చేయుచుండంగ రని కేలయిఁక చెలియ?

అని వ్రాయు సాహసమునకుఁ బూనుకొనెను.

ఇంటికడకు భటులు తెచ్చినవార్త విజయమాలి విని అనుక్షణమును పిడుగులకుఁ దలయొగ్గి వాకిటఁ దిరుగాడు చుండఁగా మెలమెల్లఁగా మబ్బులు మాయఁజొచ్చెను. అతఁడు

తుపానునఁ బడి కొట్టుకొనిపోవుటకు సిద్ధపడియుండఁగా వాయు వర్షములు చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని వెళ్లిపోయెను. ఆ రాత్రి యంతయు నేమియు జరుగనటులు తూరుపు రేకలు కానిపించెను. పానపాన మలయమాలి కనఁబడుడు సంతసించి విజయమాలి వడివడిగా లోని కేఁగెను. మలయమాలి వలపుసురపూయి రాచుకొనిన కనులెఱ్ఱవాఱ వచ్చి తనమేడ యెక్కెను.

రాజప్రాసాదమున పిల్లనఁగ్రోవిపాట నగారామ్రోఁతతోఁ గలిసి పత్తనము నంతయు మేలుకొలిపి మరల నిద్రాభిముఖ మొనరించుచుండెను. ఘోషములందలి ఆవులయు, లేగలయు ప్రశ్న ప్రతివచనములు విశ్వప్రేమను వెల్లడించెను.

ఇందుకీర్తి మేడలోనుండి మైత్రేయుని పాటలు విన వచ్చెను. మేడముంగలి పిట్టగోడలపై దివియలు వెలిఁగెను. పలపలని చీఁకటివిఱిచియుటతోపాటు తలతల మను వెలుఁగుతెర దిగంతరముల వ్రేలాడెను.

మాయాదేవికుమారుని ఓలలాడించు పాట ప్రారంభ మాయెను. ఇందుకీర్తి స్నాతానులిప్తయై బుద్ధునకు జోలపాడి మేడయెక్కి సింహద్వారముముం దాఁగిపోయెను. “ ఏమి యీవ్రాఁత ? ”

ఆమె దాపునకుఁ జని చదివికొనెను. “ ఎవరు ? ఎవఁ డితఁడు ? మలయమాలి! మలయమాలి! ’

"ఈ ప్రాకార మెటులు దాఁటెను ? ఈ చుక్కలమేడ యెటు లెక్కెను ? 'రాగవేగమున 'నా ? ఔనౌను. ప్రేమ యను నిచ్చెన పురుషోత్తముని మహోన్నతమగు మేడనే యెక్కింపఁగలుగునపుడు క్షుద్రమగు నీమేడ నెక్కింపఁగలుగుటొక లెక్కా ? విశ్వప్రేమచే బుద్ధభగవానుఁడు కత్తులబోను నుండి కదలిపోలేదా ? సెబాసు మలయమాలీ ! నీవు ప్రేమ నెఱిఁగికొంటివి. నేనే యీవల నుంటిని" అని యిందుకీర్తి ఆ పద్యమును తుడిచివయిచెను.

పిదప ఇందుకీర్తి బుద్ధునిముంగలికిఁ జని మ్రొక్కరిల్లెను. ఆమె లేచి కూర్చుండి ధ్యానసముద్రమున మునిఁగెను.

అటుపిమ్మట ఇందుకీర్తి ఒక దాసీచే మంథరకునిఁ బిలిపించి, ప్రసంగవశమున మలయమాలికిని, అతనికిని గల మైత్రి నెఱిఁగి "మహాశయా, సమయము వచ్చినపుడు నీమిత్రునకు నాప్రతికృతి యొకటి బహూకరింప మఱవకుము" అని యాదేశించెను.

అర్థము కాక మంథరకుఁడు "తమసెలవు" అని నీళ్లు నమలి సెలవు తీసికొనెను.

౬

మలయమాలి కిందుకీర్తిమీఁది రక్తిచే జగతిమీఁద విరక్తి కలిగెను. ఆతని మానసమున ఇందుకీర్తి బలసినకొలఁది ఆతని శరీరము చిక్కఁదొడఁగెను. అతఁ డిందుకీర్తిని లోపలఁ బెనుచుటచేఁ గాఁబోలు నతని శరీర మిందుపాండర మాయెను.

అతని శరీరము శుష్కించినకొలఁదియు నతని కాంతి పుష్కల మాయెను. అతఁడు స్నానానులేపనములు మఱచెను. అతని కన్నపానములమీఁద అరుచి కలిగెను. అతఁ డంగడిని విడనాడెను. పరిజనము నేవగించెను. మంచ మెక్కెను.

కొడుకునఁ బొడమిన యీయొడుదొడుకునకు తలిదండ్రులు తాలుసూ రయిరి.

"ధన్వంతరి నయినను సరే తీసికొనివచ్చి అడిగిన సొమ్మొసఁగి కొడుకుఁగుఱ్ఱ కౌషధ మిప్పింపు:" డని తల్లి యనెను.

"ఈవ్యాధి ధన్వంతరికి లొంగ దనియు, తగినసంబంధము త్వరలో విచారింపు" మనియు తండ్రి యనెను.

తల్లి తెల్లఁబోయి చూచెను.

తండ్రి నిట్టూర్చెను.

తమతోఁ దులతూఁగఁగల చక్కనిసంబంధ మొకటి తల్లి యేలుకొనివచ్చెను. కొడు కా వియ్యమును వయ్య మొనరించెను. తల్లి అందగత్తెల వెదకఁ బూనెను. కొడుకు లోలోపల కుమిలిపోఁజొచ్చెను.

విజయమాలి కోటికి పడగయెత్తినను కొల్లాయిగుడ్డతోనే కాలము గడపెను. అతనికి మహారాజాధిరాజధమర్ణుఁడైనను అతని ఇల్లు రాజప్రాసాదముకడ వినయము నేర్చికొనియే యుండెను.

మలయమాలిమానస మాకాశమున విహరింపఁదొడఁగిన దాది అతఁడు కూడ నాకాశ మెక్కవలసివచ్చెను. కావున నతని మేడ రాజకుమారి మేడతోపాటు త్రిభూమముగా మారెను.

“పై కెగురకుము, పై కెగురకు” మని తండ్రి యాదేశింపఁగా “రెక్క లుంటకు ఫలమేమి?” అని కుమారుఁడు బదులాడెను.

మలయమాలి జాబిలి జూడఁగా అతనిమేడ చుక్కలఁ జూచెను.

మలయమాలి మంచమెక్కిన దిపు డాచుక్కలమేడలో, విజయమాలి రోఁజుకొనుచు మేడమె ట్లెక్కెను. “ముదిమిలో మేడయెక్కు టొక శిక్ష” అని అనుకొనుచు అతఁడు మూఁడవ నిలువు జేరెను.

తలుపు బిడాయించియుండెను. ‘అయ్యా’ యని పిలిచెను. ‘అయ్యా లేదు, కొయ్యా లేదు.’

విజయమాలి కుమారుని నిరుత్తరతచే శిక్షను పూర్తిచేసికొని, బీగము మండ్రగబ్బవలె మొలనుండి వ్రేలాడ నంగడికి బయలుదేఱెను. అతని కొంటికిబాఁపఁ డెదురాయెను. అతఁడు వెనుకకు వచ్చి ఆచమించి కట్టుపొడుచుకొనుచు వీథిలోని కేఁగి అంగడి తెఱచెను. అంగడి తెఱవఁగనే బేరగాం డ్రీఁగలవలె మూఁగిరి. వారు మలయమాలి నపేక్షించుకొనియుండఁగా వారికి లోపలఁ గనఁబడినవాఁడు విజయమాలి, పెద్దపులి!

"రండు, దయచేయుఁడిదిగో తివాచి" యని విజయమాలి మరియాద చేయుచుండఁగనే ఇదె వత్తుమని బేరగాండ్రు పిట్టల వలె పాఱిపోయిరి.

పిదప విజయమాలి అంగడిలోని పెట్టెలన్నియుఁ దెఱచి చూచెను. అతని ధైర్యముతోపా టవి పట్టుపోయెను. తరువాత తాటాకులకవిలె తెఱచెను. ఒక పద్దేనియు దాన లేకుండెను.

మలయమాలి పద్దు వ్రాయమాలి తానిచ్చిన సంచకరము లన్నియు మఱచెను. దాన నష్టము కలుగు సర కెల్లయుఁ బుచ్చికొనక తప్పకపోయెను. లాభము వచ్చు సరకు రాక పోయెను. ఇటులు అడిసాటా బేరమంతయు నతనిపాలాయెను.

విజయమాలి నోరు మూసికొనుటతో పా టంగడి మూసి వేయఁ దలఁచికొనియు ఱేనికి వెఱచి సిద్ధునంగడిమీఁదఁ గూరుచుండఁబెట్టి తా నింటికిఁజనెను.

అటుపిమ్మట విజయమాలి సరాసరి వెలయాండ్ర వాడలోనికిఁ జనెను. బాల్యసఖి మధురవాణి యెదురువచ్చి "మాకు నేఁడు తిరునాళ్లు" అని అతనిని లోనికిఁ గొంపోయెను.

"ఆఁ, కంచిగరుడసేవ మా మొగములనే వ్రేలుచున్నది."

"ఇప్పుడు మీకేమి హాని?"

"ఆఁ. అటు లడుగుము. ధనహాని, మానహాని, ప్రాణహాని, ఈ మూఁడును ఒకే సారి వచ్చి కూర్చున్నవి."

"అటు లగుచో మాయింట ముకాము పెట్టుఁడు, మా వీథికి వచ్చి నలుబదియేండ్లు దాఁటెను"

"మన వాడలో ఇప్పుడు అందములో నందఱ తలదన్నినదియు, చదువుకొన్నదియు నగు ప్రౌఢ యొకతె యున్నదా ?"

"ఇది యిపుడు ముదియ కాఁబోలు ?"

"నీ నా మాట లగునెడల నేను మాత్రము ముదుసలిని కానా ?"

"ముప్పది యేండ్లకే ఆఁడుది ముదియ. మగవానికి ముసలితన మేమిటి ? నిన్నకాక మొన్న అబ్బిసెట్టి ఆఱువదవయేట కన్నెరికము పెట్టలేదా ?"

"ఆకన్నెరికము పెట్టిన దబ్బిసెట్టి కాదు. ఒకటి—అబ్బిసెట్టి డబ్బు; రెండు—అబ్బిసెట్టి జబ్బు."

ఈ చివరమాట విని మధురవాణి విజయమాలి దవడమీఁద చిటకరించి కోటీశ్వరునకును ఇన్నాళ్లకట్టి జబ్బు ప్రవేశించినదా?" అనెను. విజయమాలి ముఱి సైఁప లేక మధురవాణి చెవిలో తని కుమారుని సంగతి యంతయు సంగ్రహముగాఁ దెలిపెను. మధురవాణి మొగము సుద్దయాయెను. విజయమాలి తల వాల్చి కూర్చుండెను.

కొంతసేపటికి మధురవాణి "బేజారుపడకు! మావాడలో ఇప్పుడు మనీష అని ఒకతె ఉన్నది. దానిని చూచుచో భీష్ముఁడయినను పెండ్లాడ వలయును" అనెను.

ఏమీ భీష్ముఁడు ?

మీ భీష్ముఁడు రాజకుమారిని కాలఁ దన్నును

బిగ్గఱగా అనకు, బిగ్గఱగా అనకు. గోడలకు చెవు లుండును. సరికాని, దాని నీరాత్రి పంపఁగలవా ?

ఇప్పుడే పంపఁగలనుగాని దానికి తగిన డబ్బు—

డబ్బులకేమి ? నీ వెంత వెలపెట్టిన నంత వెల యిచ్చెదను.

సెట్టి యిప్పు డల్లే అనును. చివరకు ఉప్పుఁగల్లు పెట్టి పంపును

అది లేనిదే రుచియే రాదు కదా ?

ఓహో ! చింత విఱిగినను చేవ విఱుగలేదు. సరికాని, నీవు కుబేరుఁడవు; అది రంభ. ఇక నలకూబరుని అదృష్టము చూచుకో వచ్చును.

విజయమాలి తమలము పుచ్చుకొని గృహాభిముఖుఁ డాయెను.

౭

దైవము పేరు చెప్పి తల్లి ఆరేయి తొలిజామున మలయ మాలిని మహానసములోనికిఁ దీసికొనివచ్చెను. ఆ సందులో మనీష మలయమాలి మేడ యెక్కెను.

"అన్నరసముకన్న ఆదరణరసము మే" లని అతనితల్లి యెఱుఁగును. కావున నామె కొడుకుమనసున నుల్లాసము కలుగు-

వ్యాపారములయెడల జాగృతి వహించెను. మలయమాలి తల్లిదెస కొంచెము సుముఖత చూపెను.

అతఁడు ఆకు నాకి పాలు మూచూచి పండ్లు చేఁబూని తల్లికడ సెలవుగైకొనెను. తల్లి అందులకే సంతసించెను.

మలయమాలి మేడయంతయు సుపరిష్కృతమై స్నాత ధౌతుఁడైన వాస్తుపురుషునివలె నుండెను. అతని గది దేవతలకుఁ గూడ కాలిడ జంకు కలిగించెను. అతని పాన్పు వెన్నెల నేకి నేయఁబడినటు లొప్పెను. ఒకమూల పాలరాతి ప్రమిదలో రత్నదీపము వెలుఁగుచుండెను.

మలయమాలి ఒక్కొకతలుపే మూసికొనుచు పైభాగము నకుఁ జేరి యిందుకీర్తి మేడకు సూటిగా నిలిచి చూచెను. భావనయను ఐంద్రజాలికుఁడు అతని యెదుట ఇందుకీర్తిని నిలిపెను. అతఁ డామెకు స్వాగత మొసఁగెను.

ఇందుకీర్తి మేడలో దివ్వె వెలిఁగెను. మలయమాలినయన భ్రమరము దానిచుట్టును చాంద్రాయణ మొనరించెను.

వెలుఁ గాతెను. అతఁ డచటనే అటులనే నిలువఁబడి పోయెను. అతని మానసము తన్మయ మగుకొలఁది అతనిశరీరము పులకలచే కంటకితమై క్రమక్రమముగా నిట్రాడువోలె నిట్ట నిలుచుండెను. అపు డతని హృదయరంగమున ఇందుకీర్తి నిశితములగు తన చూపుల కందని పరువులతో బ్రహ్మాండము

చివర కేగి నిలువఁబడెను. ఇందుకీర్తి అవ్యక్తములోనికి దుమికెను. అతఁడు కుప్పున నేలఁగూలెను.

ఈ నవ్యప్రపంచానుభవము మనీషకిదియే మొదలు. కాఁక మిగిలి నేలఁగూలిన లాతూవిగ్రహమువలెనున్న మలయమాలిముంగలికి వచ్చి యామె నిలువఁబడెను. ఆమె జడప్రాయమయిన యాశరీరమునఁ బ్రేమసమాధిని గనులారఁ గాంచెను. భయభక్తులచేఁ, ద్రాసకంపములచే, ననురాగనిర్వేదములచే శబలితమైన మనీష కపుడు పరిచర్యయే చేయవలయునో, ప్రేమాంజలియే యెత్తవలయునో యేమియుఁ దోఁపలేదు. చూపులో లీనమై యామెయు, ఆమెలో లీనమై చూపును ఆవిగ్రహము ముందు మఱియొక విగ్రహమై ఏకాంతమయిన యా మేడను దేవళ మొనరించెను.

రాచనగరిలో నడిరేయి నగారా మ్రోగెను. పారావారి హెచ్చరికలు దిగంతములఁ బ్రతిధ్వనించెను. నిశాదేవి తల వెండ్రుక లాఱఁబెట్టుకొనినటులు, వేఱులతో నేలఁ బాతుకొని పోయినటులు చీఁకటులు దట్ట మాయెను.

మలయమాలి కొంచెము కదలెను. మనీష గదిలోనికి వచ్చి చాటున నిలువఁబడి చూచుచుండెను. మలయమాలి కొంచెముకదలి కనులుదెఱచి 'ఇందుకీర్తి' యని పిలిచెను. మనీష కిర్ష్యాప్రేమము లొక్కపెట్టునఁ బైకుబికెను. "ఎక్కడఁ జూచినను ఇందుకీర్తియే" యని యనుకొనుచు మలయమాలి

తన పానుపుకడకు వచ్చెను. అంత నతఁడు దానిని శూన్య మొనరించి యుద్యానము నశూన్యము కావించెను.-ప జాచె న.

"ఆహా! వలచినచో ఈ ప్రేమమయునే వలవవలయును" అని యనుకొనుచు మనీష తలుపుచాటునుండి రెండడుగులు ముందులకు వైచి నిలువఁబడెను.

మలయమాలి చూచి "ఓహో యిందూ! నీహృదయ మిసుమంత ప్రఫుల్ల మయినచో రెక్కలు కట్టుకొని నేనే నీమేడ మీఁద వ్రాలెడివాఁడనుగదా" అనుచు చేతులు చాఁపి రెండడుగులు ముందులకు వైచి ఆది చూచి స్తబ్ధుఁడయిపోయెను. మనీష తొట్రుపడెను.

"ఓయమ్మా! నీ విందుకీర్తి కక్కవా, లేక చెల్లెలవా? ఆమె నిన్నిటకుఁ బంపెనా? అగునెడల నీ విపు డిచటి కెటులు రాఁగలిగితివి?"

"వలచి వచ్చిన కసుమాల వెలయాలి కిటకు వచ్చుటకు దారియే లేకపోయినా?"

"నన్నా వలచితివి?"

మనీష తలవాల్చి యూరకుండెను.

మలయమాలి యొకసారి ఆమెను కలయఁ గాంచెను. ఆమెలావణ్య మతనిలోని యిందుకీర్తిని ప్రజ్వాలింపఁజేసెను. అతని కిందుకీర్తి నుండియే స్త్రీత్వమును, లావణ్యమును ఉత్పన్న

మారెను. అతని కిపు డిందుకీర్తికిని, మిగిలిన స్త్రీలోకమునకును గల భేదాలు విశదముగా గోచరించెను. అతనిమ్ముం దేవతయు నిందుకీర్తి కాదు. ఒక సూర్యగోళము నుండి తేజఃకణములు వెలువడుచున్న చందముగా ఒక యిందుకీర్తి నుండి సౌందర్య కణములు వెలువడి స్త్రీలను సృజించుచుండెను.

మలయమాలి యిటు లనెను: "ఓయమ్మా! నీ సౌందర్యమునకు నేను వైతాళికుఁడను. నీ విందుకీర్తికి కుడియెడమగా నుండుటచే విశేషించి గౌరవభాజనమవు. నీవు నాకుఁ జెల్లెల వగుచో నెంత బాగుండి యుండును? ఐనను మిగిలిపోయినది లేదు. నీకు ధనము కావలయునేని రేపే నీయిల్లు బంగార మగును. నీవిట న న్నొంటరిగా విడిచి వెళ్లుము."

"నాకు ధనమేల? వలపునకును, ముడుపునకును అత్త కోడలివరుస. నేను నిన్ను ప్రాణములతో వలచితిని. నేను నిన్ను జూచికొనుచు నీముంగలఁ బడియుందును."

"వలదు వలదు. నన్నుఁ జూచుచుఁ గూర్చుండుట పున్నెమా, పురుషార్థమా? దైవము ముందు గూర్చుండుము. అది పున్నెము, పురుషార్థము. ఈ బొమ్మకడ నేమికలదు, మట్టిగదే!"

"పరుల కుపదేశించునెడల నీకన్న నే నేడాకు లెక్కువ చదివితిని. నేను నీపాదములంటి చెప్పుచున్నాను-నిన్ను నే వలచితిని"

మలయమాలి ఒక వెఱ్ఱినవ్వు నవ్వి వడివడిగా మెట్లు దిగి వెళ్లిపోయెను.

ప్రక్కగదిలో పొంచియున్న విజయమాలి మనీషకడకు వచ్చి "వెఱపింపఁబోయి వెఱచినచందము చేసితివే" అనెను.

అతనిమాట వినిపించుకొనక మనీష — "భూమిచివర నున్నను సరే మలయమాలిని నేను వలతును." అని మేడదిగి వెడలి పోయెను.

"అయ్యవారిని జేయఁబోవ కోఁతియైనటు లున్నదే! వహ్వా! ఒక పిచ్చికి తోడు రెండవ పిచ్చి." అని విజయమాలి ఏమియు దోఁపక మేడ దిగివచ్చి వాకిట నిలువఁబడియుండఁగా కొంతసేపటికి భటులువచ్చి "మలయమాలి తోఁటలో సుఖముగా ఉన్నాఁ" డని చెప్పి పోయిరి. విజయమాలి అంత నొక నిట్టూరుపు విడిచెను.

౮

ఆమఱునాఁటిప్రొద్దున నారదుఁడు రహోదేవిని రచ్చసావడి కీడ్చెను. ఇరుగు పొరుగులవా రందఱును "మలయమాలి లేచిపోయె"నని చెప్పుకొనిరి. వారి యిరుగుపొరుగులవా రందఱును "మలయమాలికి పిచ్చియెత్తిన" దని చెప్పుకొనిరి. కోమటివాడ యంతయు కోటీశ్వరునియింటికి వచ్చి పరామర్శ చేసిపోవుచుండెను.

విజయమాలి ప్రాణములు ప్రాణములలో లేవు. గోరు చుట్టుపై రోకటిపోటువలె ఈజనఘోష యేమి? లోకులు నుంచి కంజలి పట్టక చెట్ట నిటులు చెవాకులు చేసికొందు రేమి?

"మలయమాలి లేచిపోయె" నను వార్త పామరులలో దుర్గంధమువలె వ్యాపించెను. "తండ్రియే వెడలనడచె" నని ఒక గుంపనుకొనెను. "మలయమాలికి పిచ్చియెత్తె" నని ఇంకొక గుంపనుకొనెను. దానిమీఁద చిలవలు పలవలు వికసించెను. "మలయమాలిని బ్రహ్మచర్యమున బంధించుట తలిదండ్రులచేత" ప్పని మహాజనము తీర్పిచ్చెను.

ఈతీర్పుచే విజయమాలికి వగర్పు పుట్టెను. తాను కొడుకునకు పెండ్లిచేయుమనెనా? కొడుకు చిన్నవాఁడా చితకవాఁడా? చదివినవాఁడా చదువనివాఁడా? అతని కే వధువును నచ్చదు. తా నేమి చేయఁగలఁడు? ఈమాట లెవరు విందురు? లోకము మాయ మూఁకు డున్నదా? విజయమాలి తలుపులు మూసికొని మరణదండమును నిరీక్షించుచు మంచ మెక్కెను.

మలయమాలితల్లి గ్రామదేవతలకు మ్రొక్కుబడులు చెల్లింపఁ జనెను. అచటివారందఱు నామెను గాంచి "చేతులు కాలిన పిదప ఆకులు పట్టుకొన్న నేమి లాభము? ఎన్నఁడు లేనిది ఇతరదేవతలను—ఈబుద్ధులను ప్రబుద్ధులను కొలుచుచో చెడిసికొట్టదా?" అని అనిరి. ఈవల కుమారునిమీఁది వాత్సల్యము, ఆవల రాజదండమువలని భయము! ఇటు చూచిన

నూయియు, అటు చూచిన గోయియునుగా ఆమె యేమియు మాటాడఁజాలక మ్రొక్కుబడు లచటనే విడిచిపెట్టి యిలు దూఁటి సిద్ధు నంగడినుండి రావించి కుమారుని కనిపట్టియుండు టకుఁ దోఁటకుఁ బంపెను.

విజయమాలిగృహాంతరాళమున పగటిపూఁటనే రాత్రి దేవత కాఁపురము పెట్టెను. లక్ష్మీదేవి కలకలలాడుచుండఁగనే జ్యేష్ఠాదేవి సివాలాడఁజొచ్చెను.

"తలుపు."

"ఎవరు వారు?"

"పలుకకువే పలుకకువే" యని విజయమాలి సన్నగా అనెను.

"నేను రాజ్యలక్ష్మిని."

విజయమాలి తలుపు తీసెను. 'నేఁడు కొట్టు తెఱువ లేదేమి?' అని రాజ్యలక్ష్మి చిఱునగవును పెదవులలో నణఁచి పట్టెను.

"ఔరా! మఱచితిని. నేను వచ్చి యిచ్చెద" నని విజయమాలి రాజ్యలక్ష్మిని వెంటఁ బెట్టుకొని అంగడికిఁ బోయి వలసిన ద్రవ్యములిచ్చి దానినిఁ బంపివయిచెను.

కొంటెకోమటులు కొందఱు విజయమాలికడకు వచ్చి "మామా! నీవు రాజుగారి వియ్యంకుఁడవు, ఇఁక నీకీ యంగడి

యెందుల" కని వెతగా నాతని నొవ్వనాడిరి. మఱికొందఱు "శుద్ధబౌద్ధుఁడ" వని దూయఁ బట్టుకొనిరి. కొందఱు "వెలి వేయుదు" మని బెదరించిరి.

విజయమాలిగుండెలు రాలుగా మాఱెను. అతఁ డంగడిమూసి యిలుమోహమూఱెను. దారిలో అల్లరిపిల్లకాయలు "అదుగో రాజుగారి వియ్యంకుఁడు, రాజుగారి వియ్యంకుఁడు" అని అఱవఁదొడఁగిరి. విజయమాలి చెవులు మూసికొని యింటికిఁ బరుగెత్తెను.

అతఁ డా పగలంతయు నెట్టులో గడపి రాత్రి మలయమాలిని ఉద్యానగృహమున బంధములో నుంచెను. ధన మంతయు నచటనచట నేలలో పాఁతిపెట్టెను. స్థిరాస్తి నంతయు వారి వీరి పేరఁ బెట్టెను.

విజయమాలి దాఁచ మఱచిన రవ్వయోయన వేగుఁజుక్క పొటుక్కునఁ బొడిచెను. తూర్పుతలపాలమున ఉషాదేవి రవ్వలదుకాణము తెఱచెను.

విజయమాలి మోఁకాలుదిగని కొల్లాయ యొకటి కట్టుకొనెను. వాకిట దర్భలపాన్పు పఱచెను. దానిప్రక్కనే వంకరకఱ్ఱ యొకటి పెట్టుకొనెను. భార్యను జోసి చేసెను. వేల కన్నులు గల ఉత్తరీయ మొకటి కప్పుకొని ఆ దర్భశయన మలంకరించెను. భార్యను కాళ్లకాఁడఁ గూర్చుండు మనెను. ఊ రెగిరిపోవునటు లేడ్వు మనెను. దివాలాతీసెను.

౯.

వెఱ్ఱివానిని చూడ వేడుక. కావున మలయమాలితోఁట మనుజాకీర్ణ మాయెను.

మలయమాలి కా వనమే నందన వనము. ఆ యుద్యాన కుటీరమే వైజయంతము. మలయమాలి కానందనమున స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగాడ వీ లుండెను. ఐనను ఇప్పు డతఁ డా వైజయంతము దాఁటఁ దలఁచుకొనలేదు.

హంసపది యను దాది చాటుగా నాతనిఁ జూడఁబోయెను. మలయమాలి ధ్యానములో నుండెను. హంసపది కనుల నీరు పెట్టుకొని "కోటికి పడగెత్తిన కోమటి కొంటిబిడ్డవు. కన్న కడుపున చిచ్చుపెట్టితివి. చిన్నప్పుడు నే నిచ్చిన పాటలు వెఱ్ఱిపా లగునని కలలో నయినను అనుకొనలేదు నాయనా!" అని ఆక్రందించి వెళ్లలేక వెళ్లలేక వెళ్లి పోయెను.

బట్టుకవి బాలరాజు వచ్చి చూచి—

"బంగారువంటి కోమటి
సంగీతముచేత జేరసారము లుడిగెనూ"

అని దీర్ఘము తీసి వెళ్లెను.

కలకంఠి యను పేరు గల కలహాకంఠి యొకతె వచ్చి కొంచె మాచి చూచి నెటిక విఱిచి - "పిచ్చియట? డబ్బున్నచో సరి - అది లేకున్నచో?" అని గద్దరించెను.

అలివేణి వచ్చి "పిచ్చికి మం దేమయినను వాడు చున్నారా?" అని అడిగెను.

"నీకు పిచ్చి. ఆయన కేమి పిచ్చియే? మదపిచ్చికి మం దేమిటే? లొట్టిపిట్టశూలల రోకళ్లకు గాని లొంగదు." అని కలకంఠి యనెను.

అలివేణి నోటికి గుడ్డ అడ్డముపెట్టుకొని కలకంఠిని చేబూని వెనుదిరిగెను.

మలయమారుతి సహాధ్యాయుఁ డొకఁడువచ్చి ఆకుటీరము ప్రదక్షిణించుచు—

"మా దిగుడుబావిలో నొక
చేద స్తపుహంస తపము చేసెడి; అది దా
మోదరనాభీకాసా
రోదితపద్మినినీఁదక నొల్లదు దేనిన్."

అని పఠించుచు వెడలిపోయెను.

ఇటులు గురువులును, సహాధ్యేతలును, మిత్రులును, బంధుగులును, పరిచితులును, పరిచారకులును వచ్చి చూచి నిర్వేదమును, కోపమును, దయను, విచారమును, అమర్షమును, విషాదమును పొంది యెవరి యిండ్లకు వారు వెడలిపోయిరి.

వెనుక రాజకుమారి యిచ్చిన యాజ్ఞ యిపుడు మంథరకున కర్థమాయెను. అతని కలమును, కుంచెయు రాజకుమారిని

పరివేషించెను. అతని హృదయభ్రమర మామెరూప కుసుమ గుచ్ఛములోఁ దిరిగినకొలఁదియు నతనికలము మధుపూరిత మగుచువచ్చెను. అతని లోఁజూపునకు బంటగు వెలిచూపు చూచినట్లెల్ల నతని చేతిలోని కుంచె యాడెను. అతని మానస మామె రూపదేశమును ప్రదక్షిణించుచుండఁగా నతని కల మొక లావణ్యామృతమును పటకలశమున నింపెను. అతఁడంత రంగసముద్రమును మథించి తూలికాగ్రముచే రంగరించి అపూర్వమగు నొక నేత్రాలంకారమును పటాగ్రమునకుఁ దెచ్చి పొడవుగా నొక నిట్టూర్పు విడిచెను.

విజనముగా నున్నపుడు మలయమాలి యేమి చేయునో చూడఁదలఁచి కాఁబోలు సూర్యుఁడు నేలమీఁద మోము మోపి తన కిరణముల నా కుటీరములోనికిఁ బంపుచు, ఇటు మంథరుని ప్రతిభను కొనియాడఁ గాఁబోలు తన కరములచే నొకతూరి ఆ చిత్తరువు నంటి తిగుచుకొనెను.

మంథరుఁడా చిత్తరువును చేలము చాటునఁ బెట్టుకొని మలయమాలి కుటీరమునకుఁ గొంపోయెను. చూడవచ్చిన వా రందఱును వెడలిపోయిన తరువాత మసకమసక చీఁకటిలో మెల్లువగా అడుగులు వేసికొనుచు పిల్లివలె నతఁడు లోనికేఁగి మలయమాలి కూరుచున్న కుటీరముచుట్టును దిరిగి లోపలను, వెలుపలను బరీక్షించి చూచెను. మలయమాలి మహాసమాధిలో నుండుట గనుఁగొని కుటీరములోని కడుగు దీసి యడుగు

పెట్టుచుఁ జని యతని యెట్టెదుట నాచిత్తరువును నిలిపి యట నుండి దొంగవలె మెలమెలగా వెడలిపోయెను.

౧౨

కృష్ణద్వితీయ ఆకాశమున మంచుదీప మెత్తెను. భూధేనువు నాక్రమించిన దోమలు చీఁకటులు పాఱిపోఁదొడఁగెను. కోటికోటి వెలుగుగుత్తులతో కలకలలాడు నాకాశము మానవులకు వస్తుప్రదర్శనశాలయో యన భాసించెను. వెన్నెలపులుఁగులు వెంపరలాడెను.

అపుడు మలయమాలి కనులు దెఱచెను. అతఁ డెదుట జూచి—"సహస్రబోధి జ్యోతులకు కేంద్రమయినది నీవేను. ఒకసారి నాకడకురమ్ము. ఈప్రదేశ మలంకరించి యెంతసేపయినది? ఆహా! ఎన్నాళ్లకు నాతపము ఫలించినది?" అని యెదురుచూచెను. కాని ఆ యిందుకీర్తి అతనికిఁ బ్రత్యుత్తర మీలేదు. దాన మలయమాలి కొంచెము వికలుఁ డాయెను.

అపుడు దక్షిణ దిజ్నాయక మలయమాలిని జూచి నిట్టూర్చినదో యన మలయానిలము ప్రసరింపఁ దొడఁగెను. లతలు మలయానిలుని రాకకు సంతసించి తామై బిగ్గన కౌఁగిలి గొనుట చేతనో యన నెత్తావు లుబికి నాసికా పుటములకు తలమునకలాయెను. ఆచిత్రపటము కొంచెము ముందులః కూఁగి గాలికిఁ గొట్టుకొని వచ్చిన తావి తనదిగాఁ జేసికొనెను.

మలయమాలి సంతోషభరితుఁడై—"నేను సింహళము నం దున్నపుడు బుద్ధుని త్రోవనుబట్టి సన్న్యాసదండమును చేఁబూని నిర్వాణనగరమునకు పోవఁ దలపోసికొంటిని. కాని యిందూ! నేను మొదట నిన్నుఁ జూచినపుడు నిర్వాణమునే చూచితిని. నేనపుడు మఱచితిని. అది నిర్వాణము కాక మఱేమి?

"కాని తరువాతఁదరువాత ననుభూతిచేఁగాని తృప్తి చెందని కామక్షుధ నాప్రాణములలోఁ బ్రవేశించుట కనుఁగొంటిని. అగ్నిజ్వాల నాయింటి నాలుగుమూల లంటుకొనెను. కొందఱు దానిని రోగ మనిరి. మఱికొందఱు వెఱ్ఱి యనిరి. సరకు మంచిది కాదని తెలుపుటకు లోకు లొక పాడుపేరుపెట్టి దానిని హింసింతురు. నా పని యటులే యయినది.

"తరువాత నే నా యగ్నిలో నాహుతి యగుదు ననుకొంటిని. కాని యటులు కాలేదు. నన్నది బూడిద చేయుటకు బదులు నాలోని మాలిన్యమును భస్మీకరించెను. ఇపుడు నాలో మహామైత్రి పదార్థమను బంగారమై మెఱయుచున్నది. ఇందూ! ఇఁక రమ్ము. స్కంధపంచకము దాఁటి ఈ మైత్రీ భూమిలో మునిఁగిపోవుదము." అని అనెను.

మలయవాయు వతని మాటల నాలకించుటకో యన నిలుచుటచే ఆప్రకృతియు నిశ్చల మాయెను. మలయమాలి

యిందుకీర్తి ప్రతివచనమునకు కనిపెట్టుకొని యుండెను గాని వృథా.

మలయమాలి నపు డనుమానపిశాచ మావహించెను. "ఇది యిందుకీర్తి ప్రతికృతియా ?"

అతఁడు కొంచెము దక్షిణమునకును, కొంచె ముత్తరమునకును వంగి చూచెను. ఆమె తనను చూచుచున్నటులు, మాటలాడఁ బోవుచున్నటులు, కదలుచున్నటులు అతనికిఁ గానిపించెను. అతఁ డెటు వంగి చూచినను ఆమె యతనినిఁ జూచుచునే యుండెను. ఈ దెస ఆ చిత్రపటము తన సృష్టికి సాఫల్యమును సంపాదించుకొనెను.

ఇందుకీర్తి మౌనవ్రత మవలంబించెనా ? మలయమాలి మఱి యాఁగక యాచిత్రపటమును సమీపించెను. మీఁదఁ జేయివైచెను!

౧౧

"ఈచిత్తరు విచటి కెటులు వచ్చెను ?"

ఈ ముడి అతనికి విడలేదు.

"ఇందుకీర్తియే పంపెనా ?"

ఏమో ఎటులో వచ్చెను. వచ్చెనుబోఁ జాలు. అది తన భాగ్యము. మలయమాలి ఆ చిత్తరువును దెచ్చి యెదుట నిడి.

కొని కూరుచుండెను. కొంతసేపు కన్నులం గాంచెను. కొంతసేపు మోమును దిలకించెను. కొంతసేపు కంఠమును కనుంగొనెను. ఇటులు నఖశిఖాపర్యంతమును, శిఖానఖపర్యంతమును మరలమరలఁ గనుంగొనెను. అతఁ డిటు లవలోకించుచుండఁగనే తెలవాఱెను.

అతఁ డాచిత్తరువుతోఁ బ్రసంగించును. తా నా చిత్తరువుమాటలు వినును. అతఁ డా చిత్తరువు నలంకరించును తాను దాని తృప్త్యతృప్తుల గమనించును. అతఁడు వలయు వస్తువులఁ గనుంగొనును. వానిని సమర్పించును.

అతని కిందుకీర్తితోఁ బ్రణయకలహములు సంభవించెను. వెరవేఁకి జనించెను. సమసిపోయెను. అతఁ డిందుకీర్తిని బతిమాలెను. బతిమాలించుకొనెను. మాటలాడక కూరుచుండెను. మాటలాడెను. ఆమె బదులుమాటలు వినెను. ఈరీతిగా నతనికా చిత్తరువే యిందుకీర్తి యయిపోయెను.

అతని కిందుకీర్తికిఁగాను సత్యప్రపంచమునుండి కావలసిన వస్తువులు లేవు. సంకల్పముచే సృజింపఁబడిన వస్తువులే యామె కుపాయనములు. కాని ఒకానొకనాఁడు ఇందుకీర్తి నలంకరించుటకు చెట్లు పూచిన పూవులే మలయమాలికిఁ గావలసివచ్చెను. అంతట నామెతో వనవిహారము చేయు తలఁపు కలిగెను. అతఁడు వెంటనే యిందుకీర్తితో కుటీరము వీడి వనములోనికిఁ జనెను.

ఆ యుద్యానమున నున్న ఆ వృక్షస్తంభపర్యంత మిందుకీర్తికొఱకే మొలిచినటు లతనికిఁ గానిపించెను. అతడు కనఁబడిన చెట్టుక్రిందనెల్ల నిందుకీర్తిని దింపి అచట నామె కుపచారములు చెప్పెను. అచట నొకొక్క పిట్టనే చూపెను. ఆ పిట్టపాఁత లిందుకీర్తికుం దొక గానసభగా నానందించెను.

ఇటులు వనవిహారము చేసిచేసి మలయమాలి యిందుకీర్తి నొక సురపొన్ననీడ డించి యామె నలంకరించుటకు పూవులు తేఁబోయెను.

రాజకుమారిచేఁ బ్రేరితుఁడై వినయజ్యోతి మలయమాలిని కనిపట్టియుండెను. మలయమాలి పూలకని అటు వెళ్లఁగనే వినయజ్యోతి యిటు వచ్చెను. అతఁడా చిత్తరువును దీసి యావల నుంచి దానికి బదులుగా నచట మఱియొక చిత్తరువు నుంచి తా నొక చెట్టుచాటున దాఁగియుండెను.

ఈ చిత్తరువున బ్రహ్మాండమైన ఒక నల్లత్రాఁచు. అది పడగ విప్పి యిందుకీర్తిని గాటువేసెను. ఇందుకీర్తి నేల కొఱిగెను. ఆమె పెదవులును, దంతములును, మోమును నల్లఁబాఱెను.

మలయమాలి తోఁట యంతయుఁ దిరిగి తిరిగి వసంతుని పంట యంతయుఁ గోసెను. ఆపటము ముందులకు వచ్చి రంభాపలాశములఁ బఱచి వానిమీఁద నాపూలఁ గ్రమ్మరించెను.

పలుమాఱులు కోసికొనివచ్చిన ఆ పూలన్నియు నచట నుండఁగా అది యొక పూలయంగడి యాయెను.

ఆ పుష్పరాశినుండి దోసిళ్లకొలఁది పూలతో నతఁ డిందుకీర్తి నభిషేకింపఁదొడఁగెను. అవి ముత్తియములవలె నెగసి నక్షత్రములవలె నేల రాలెను. క్రింద రాలిన పూలన్నియు నొక పాలమడుఁ గాయెను.

పూలతావిచే నతఁ డున్మాదము చెందెను. ప్రేమచే నుడ్డుగుడుచుకొనెను. ఏకాంతతచే నితర మంతయు మఱచెను. అతఁ డిందుకీర్తిని కౌఁగిలించుకొనఁబోయి మోమెత్తి చూచెను. ఈ పటములో ఇందుకీర్తి చచ్చిపడియుండెను, ఆమెప్రక్క బ్రహ్మాండమైన నల్లత్రాఁచు. అతని మేనిచర్మ మంతయు చలించెను. కనుల నీరు గ్రమ్మెను. అతఁ డెగదిగఁ జూచెను. అతని మతి చెదరెను. అతని కనులు ముకుళించెను. అతని యవయవములు పట్టుదప్పెను. అతఁ డెసురవయిచిన మట్టిముద్దవలె చదికిలఁబడెను. మూర్ఛలో మునిఁగెను.

మలయమారుత మాతని వదన మండలమందలి స్వేదబిందువులను తుడిచివైచెను. గరువముతో నిట్టనిలిచిన ఆసురపొన్న పట్టని గొడు గాయెను, మలయమాలి కొంతసేపటికీప్రక్కనుండి యాప్రక్కకు దొరలెను. మాఁగువాఱిన మోముతో లేచి యిందుకీర్తిని జూచెను. బాష్పప్రవాహ మతని నంధునొనరించెను.

"ఇందుకీర్తి అస్తమింపఁగా, ఓరి మలయమాలీ! నీ జీవ మేల పోదు?" అని అతఁడు కనులు తుడుచుకొని రివ్వున నా సురపొన్న నెక్కఁదొడఁగెను.

దానిచాటుననే దాఁగియున్న వినయజ్యోతి రాఁబోవు నాపదను ఊహించి వెంటనే కొంతమంది భటులను సైగచే రావించి ఆమాపదను నివారించు ప్రయత్నమునం దుండెను.

మలయమాలి స్కంధము లన్నియు దాఁటెను. దిగంత మును జూచుచుటకుఁ బ్రయాణము కట్టినటు లున్న యొక కొమ్మ కతఁడు చేతులను, కాళ్లను లంకెవయిచి తలక్రిందుల పిట్టవలె వ్రేలాడి యిందుకీర్తిని ధ్యానించుచు చేతులను, కాళ్లను వదిలివైచెను.

మలయమాలి కనులఁ దెఱచి చూడఁ గలిగినంతలో తాను బ్రతికియున్నటులు తెలిసికొనెను. మలయమాలి రిచ్చపడి యిటు లనెను: "అయ్యా, నా కుపకార మనుకొని అపకార మొనరించితిరి."

"ఎటులు?"

"ఇందుకీర్తి చనిపోయినపిదప నా బ్రతుకేల?"

"ఓయి మూఢుఁడా! నీ వలెనే బ్రతికియున్న యిందు కీర్తిని చచ్చిన దనుచున్నావు. నీ వెవరిని పూలఁ బూజించుచుం టివో, నీవెవరిని ముద్దాడుచుంటివో, నీ వెవరిని కౌఁగిలించు

కొనుచుంటివో అది చిత్తరువు. నీవు రాగివి. ఇది యుల్లయు కల్ల. ఇవి నీ సంకల్పసృష్టి. నిండు భ్రాంతి. వట్టిమాయ.''

"ఇందుకీర్తి బ్రతికియుండుట కల్ల."

"ఓరి మూర్ఖుఁడా, అదిగో! చూడు, వేణువనమున బుద్ధుని విహారమును బరికించి తన ప్రాసాదమున కదె పోవుచున్నది."

మలయమాలి కరకంతలలోనుండి యిందుకీర్తిని జూచెను. వెంటనే యతనికి పూర్వస్మృతి కలిగెను. తల వంచుకొనెను.

"నాయనా, నీవు ధ్యానసిద్ధుఁడవు. నీ ధ్యానమును సిద్ధింపఁజేయుట కిందుకీర్తి ఆచార్య. నీ వీ ధ్యానబలము చేత తత్త్వమును దెలిసికొనఁగోరుదువేని అమృతుఁడవయ్యెదవే. పామరులు పైదలులకొఱకు శరీరమునైన నొడ్డుదురు. తత్త్వముకొఱకే శరీరము నొడ్డుదురేని మఱి శరీరము నెఱుఁగరుకదా. మనోబలము నుపయోగించి నీ వెవరికొఱకు ప్రాణముల నొడ్డితివో ఆమనోబలమునే యుపయోగించి తత్త్వముకొఱ కిపుడు ప్రాణముల నొడ్డఁగలవేని కోటికోటి యిందుకీర్తుల మూలమును కనుఁగొనఁజాలుదువే" అని వినయజ్యోతి యనెను.

"ఏమేమి?'' అని మలయమాలి డిల్లపడెను. అతని కనుబొమ లుత్కోచము లాయెను. ఒడలు కట్టుబాఱెను. కొంచెము సేపటిలో నతని మోము పిండిన వలువయై వెంటనే సగము

విఱిగి ప్రేలాడు నాళువలె నేలకు వ్రాలెను. కనులు నీటికాల్వ లయిపోయెను. అతని మానస మేకాగ్రతచే కరడుగట్టెను. ఇంతవఱకును శిశువువలె వినయజ్యోతిచేతులలో నున్న మలయమాలి యిపుడు లేచి అతనిముందు శిష్యునివలె నిలువఁబడి "కుండచిల్లిని వజ్రపుఁబోడిచే నతుకుచుంటిని" అని మోఁకా రించెను.

'త్రిశరణములు నిన్ను రక్షించుఁగాక' అని వినయజ్యోతి దీవించెను.

౧౨

తలిదండ్రులు మలయమాలి పునర్జన్మమెత్తినటులు సంతసించిరి. గురువులు "చదువుల కిది ఫల"మని తృప్తి సనిరి. "కల్లువానిలెక్క తిరిగిన" దని ప్రజ శాంతి పొందెను. మిత్రులందఱును ప్రత్యక్షమయిన దైవమును స్తోత్రముచేసినటులు ఇందుకీర్తియౌదార్యమును స్తోత్రముచేసిరి. ఇందుకీర్తి వినయజ్యోతిని ప్రశంసించి మలయమాలికి మంగళము కలుగవలయునని మనసులో కోరుకొనెను.

మలయమాలి యిటు లందఱను సంతోషసముద్రమున ముంచి మాయ మయిపోయెను. ఇతని సంగతి యిటు లయిపోఁగా మనీష ప్రేమను పాథేయముగాఁ గొని మలయమాలి కొఱకు గృహత్యాగ మొనరించెను.

మనీష కాలుపెట్టిన మొదటి యూరి సందులో నొక యింటిముంగల సందడిగా నుండెను. ఆ యిల్లొక మంగలవానిది, అతఁడు తాగి కొంచెము మత్తుగానుండెను. ఆ యింటి యెదుటి వేముక్రింద దారినరికట్టి పలువు రొక గుంపుగా కూర్చుండిరి. ఆ గుంపులో నొకఁడు "ఓరీ, తల తడిసిపోతివి, తొందరగా రా" అనెను. ఇంకొకఁడు 'ఒరే నాకు సగము గొఱిగిపోతివి ; నీ వాకిలే తిరుపతి చేసితివి' అనెను. 'ఈవేళ యెవరి అదృష్టమును తిన్నగా లే' దని ఒకఁడనెను. ఇటు లందఱు నిన్నిమాట లనుచుండఁగా ఆమంగలవాఁడు- "కోటీస్సరుడి కొడుకు నిన్న సాగరం చేపించుకోని, ఇదుగో! ఈ బంగారమ్మొలతా డిచ్చిపోయిండు. నీవుకూడా తే ఓతాడు. నీకూ చేత్తా నున్నగా సాగరం" అని యనెను.

మనీష యీ మాటలు వినుచు వారిని తప్పించుకొని వెళ్లి ఊరబసివి కతిథియాయెను.

ఆ పగ లంతయు, నామె రాత్రివలె వెడలఁబుచ్చెను. గూండ్లకుఁ జేరు పిట్టల కలకలారావములు ఆమెస్వప్న సేతువును శిథిలమొనరించెను. పడమటికొండమీఁది సూర్యుని చరమ కాంతి ఆమెమనసుమీఁద రక్తాక్షరముల ముద్రించిపోయెను.

మనీష యపుడు ఆ మంగలవాని యింటికేఁగి పది దీనారములచే నాతని ఆశ్చర్యమునముంచి మలయమాలికేశపాశమును గొని మిళనతీర్థమునకు మహాప్రస్థాన మొనరించెను.

మనీష గ్రామసీమ దాఁటి దానిని దీసిచూచెను. చంచలమయినను నిబిడమయిన యొక మదిరానుభవ మామెమానసమును స్పృశించిపోయెను. సుఖకరమై పోటు పొడిచిన మున్నీటి ము త్తరంగలపై పుష్పించిన బుద్బుదమై, గిరగిరఁ దిరుగు మహాకాలుని రథచక్రమునుండి తునిసిపడిన మణిదీప్తియై మలయమాలి యామె కా కేశపాశమునఁ గనఁబడెను. ఆమె దానిని ముద్దిడుకొని కనుల కద్దుకొని తన కేశపాశములో కలిపి చుట్టుకొనెను. కృష్ణరాత్రివక్షస్థ్సలమును భేదించుకొని వచ్చిన రోమాంచమో యన నున్న నక్షత్రకాంతిలో "ఇటు పో, ఇటు పో" అని చెప్పి చూపుచున్న భూదేవితర్జనింబోలు బాటఁబడి యామె తెలవాఱువఱకును నడచెను. ఉషాదేవి కావిచీరలతో నామె కెదు రాయెను. సంసార భారముచే క్రుంగిన ప్రకృతిమాతబిడ్డలు చెట్టుచేమలు అయత్నపాలితములైనను ఆమె గుప్తవాత్సల్యమును పొందియోయున ఛాయాతపముల నిత్యక్రీడలో పాలుగొని అడ్డబిడ్డముగా తెగఁబెరిఁగి ఆకసముదెస దేనినోచూచుచు నామెకుఁ గనఁబడెను. వానిని దాఁటినతరువాత ఎత్తయినమేడలు, మిద్దెలు, నాలుగిండ్ల బవంతులు, రాజవీథులు.

మనీష ఆ నగరపు రచ్చచావడిముందునుండి చనుచు నచట వెనుకటి విటులనుజూచి తల వంచుకొనెను. ఒకానొకపుడు పూలవలె తనమీఁదఁ బడిన వేనవేల చూపు లిపుడు ముండ్లవలె నామెను గ్రుచ్చుకొనెను. ఒకానొకపుడు విషమే.

యమృత మగును, మఱియొకానొకప్పుడు అమృతమే విష మగును గదా.

ఆమె యున్న యీ యునికికిని, ఆ రాకకును అచటివా రందఱును ఆశ్చర్యపడిరి. ఒకరొకరే యామెకు స్వాగత మిడిరి. అది యెటుండ ఏలికయే రమ్మని ఆమెకు వార్తపంపెను. కాని యామె యచటఁగల విహారమునఁ బ్రవేశము సంపాదించెను. అందు ధర్మభగిని యాయెను. కాని యామె యెందుల కచటఁ బ్రవేశించెనో దానికి ఇసుమంతయు ఫలము కానరాలేదు.

ఆమె కచటఁ దాను చేయుచున్న పని తనకే విపరీతముగాఁ బొడగట్టెను. మఱియు తాను తిరిపె మెత్తుకొని తిని యెండుమలు గుడుచుచున్నను తన సౌందర్యభాండారమునకు వెంప్రేకాని టొంం పేడను కానఁబడుటలేదు. విహారమున తాను ధర్మభగినిగా నున్నను పురుషసంఘమునుండి తనకు నిర్భయత లేదు, ఆఁడుదానికి స్వేచ్ఛగా బ్రతుకుటకు వీలే లేదా?

ఆమె యిటులు సముద్రమున తెప్పవలె నటు నిటు కొట్టుకొనుచుండఁగా బౌద్ధసన్న్యాసుల మారజయోత్సవము వచ్చెను వెనుక నొకానొకనాఁడు బుద్ధుఁడు కామక్రోధాదులకు నెలవగు మారుని జయించెను. దాని కీ పండువు గుర్తు.

శ్రమణు లందఱును ముండనము చేయించుకొనిరి. ఆఱు వయిచిన కావి వలువలఁ దాల్చిరి. త్రిశరణములకు శరణు

జొచ్చిరి. పిమ్మటఁ గామాదిదుర్గుణములను చిత్రించి అచిత్తరువులను దెచ్చి ఒకటొకటే తగులఁబెట్టిరి.

అటుపిమ్మట "సర్వం దుఃఖం దుఃఖ" మ్మనియు, "సర్వం శూన్యం శూన్య"మ్మనియు దిక్కులు మాఱుమ్రోఁగెను.

ఈ భావనామంత్రముల నవగతముచేసికొని కాఁబోలు పశ్చిమదిశ కాషాయాంబరములు కట్టి సూర్యకమండులువు చేకొని బౌద్ధధర్మ మవలంబించెను. నాయికాహృదయ మెఱుఁగని దుష్టపటువువలె చంద్రుఁడామెను వెంటాడవచ్చెను. ఈ విడ్డూరమును జూడవచ్చిన జనసముదాయమో యన నాకసమునఁ జుక్కలు కిటకిటలాడెను.

మారజయమువలనఁ గలిగిన శాంతిచేతంబోలె విహారవాసు లందఱును ఒడలు మఱచి నిదురించిరి. నిమిషమాత్రము మారునకు జయవెట్టుచు కల్పశాఖులాయమునఁ గూరుచుండి మలయమాలిని ప్రతీక్షించుచుండెను. ఆమె భావనాపటము ద్రౌపదికోకలవలె గుట్టలు పడుచుండెను. కొంతవడి కామె లోలోపల నిటు లనుకొనెను :

"నవ్వుచున్నటు లున్న యీనడికి రేయి
నేలచివరను మేటిమున్నీటిముందు
వలపుదేవతగా బిట్టు వెలసిన నను
వింతవింతగ నెవ్వరే వెదకువారు ?"

ఆమె యిటులు ఎవరిచేతనో వెదకించుకొనుచుండఁగా అటు మారునిఁ దగులఁబెట్టిన చేయి యొకటి ఇటు మనీషపాదమును వెదకుచు ఆమెకుఁ దగిలెను. ఆమె మలయమాలియే యని భ్రమసెను. ఆమె సంతోషముతో సాపున్నమవెలుఁగున నొరగంట నాచేతిని జూచెను. క్రమక్రమముగా నాచేయి తీఁగవలె నామెశరీరమును బెనఁగొనెను.

మనీష చివాలున లేచి కూరుచుండెను. ఆచేయి యామెను గట్టిగా దాపునకు లాగుకొనెను. ఆమె మెల్లఁగా "అయ్యా, ఇది మారుని తగులఁబెట్టిన చేయియేనా?" అని యనెను.

"ని న్నీ చేయి మైత్రీమయ మయిన కారణభూమిలోనికిఁ గొంపోవఁగలదు" అని ఆ శ్రమణాచార్యుఁ డనెను.

"కారణభూమియా, మారణభూమియా?" అని మనీష అతని నొకతాపు తన్ని తన దుర్గతికి వగచుచు మలయమాలిని తలఁచుకొనుచు అచటనుండి లేచిపోయెను. ఆమెను మృత్యు వొకవంకను మానభంగ మొకవంకను పట్టుకొని శూన్యము ముందు నిలువఁబెట్టెను. ఆమె హృదయము ఫట్టని పగిలెను. ఒకకిరణ మచట వెలిఁగెను.

౧౩

వేణువనమున విహారనిర్మాణము సంపూర్ణ మాయెను. సున్నముచే గారచేయఁబడిన గోడ లన్నియు సర్వజ్ఞుని మానస

మునకుఁ బ్రతినిధులవలె నుండెను, వేదిక మీఁద నెలకొలుపఁ బడిన బుద్ధుఁ డందఱకును ధ్యానముద్ర నుపదేశించుచు నెదుటఁ గల తటాకమునఁ బ్రతిబింబించి సాధకుల భావనాతటాకమునఁ బ్రతిబింబించిన చందముగాఁ గనుపట్టుచుండెను.

విహారమునందు నిలువఁబడిన ప్రతివాని హృదయ మపార మగాధమగు నొకానొక శాంతిలోఁ బ్రవేశించెను. అట్టి మహాశాంతికి మూలమగు నొక మహాశూన్యమునఁ బ్రవేశించి లోకులకు దాని దెలుపవలయు నని దీక్ష పట్టిన మహాపురుషుఁడు బుద్ధుఁ డెట్టెదుటఁ గానిపించి మౌనముద్రతో నిపు డాతత్త్వమును మరల నెల్లర కాదేశించుచున్నట్టు లుండెను.

ఆ మహాపురుషుని జూచిన వృద్ధుఁ డొకఁడు బాలుఁడై పోయెను. ఒక బాలుఁడు వృద్ధుఁ డాయెను.

మధ్యవయ వృద్ధుఁ డొకఁడు బుద్ధుని జూచుచుఁ జూచుచు జందెములు పుటుక్కునఁ దెంపివయిచెను. ఒక యువతి యలంకారముగాఁ బెట్టుకొనిన నగతోఁ గలిపి కొప్పును కోసివైచికొనెను. శ్రమణకుఁ డొకఁడు తన వేసమునకు రోసెను. ఒక వేదసన్న్యాసి ధ్యానముద్ర దాల్చి మఱొక బుద్ధవిగ్రహమువలె నాయెను.

వినోదమును విలోకింపవచ్చిన వైదికోత్తములకు మంత్ర తంత్రములుగాని పూజాప్రతిష్ఠలుగాని లేని యీవిహారము

బోసి నోరివలె నుండెను. ఆలోచనలో మునిఁగి తేలుచున్న యొక వైదికోత్తముఁ 'డీకముందు కలియుగమంతయు నిట్టి యేదూకములచేతనే నిండిపోవునని పురాణములలో నుండెన'ని పరిహాసించెను. యజ్ఞము చేయుటకు ధనధాన్యములు లేని కర్మఠుఁడొకఁ 'డెటులయినను బుద్ధుని దహింసామతము సుమండీ' అని యనెను. 'అహింసామత మన నేమో నే నెఱుఁగనుగాని కడుపుమంటకు బుద్ధుఁడే సూకరమాంస మారగించె'నని వేద ధర్మ ప్రవక్త యొకఁ డనెను.

భక్తుఁడగు వైదికుఁ డొకఁడు నోరు కఱచుకొని 'బుద్ధ దేవుఁ డొక యవతారము సుమండీ' అని అనెను. విహారము నాలుగుమూలలును విహారించివచ్చిన ద్వైతవాది యొకఁడు 'సగుణము నంగీకరింపని బౌద్ధులకు బుద్ధుఁడే సగుణమై కూర్చుండె'నని యుద్ఘోషించెను. 'అద్వైతము ప్రచ్ఛన్న బౌద్ధ' మని మఱియొకఁ డనెను.

'శూన్యవాది యశూన్యము నంగీకరించుచున్నాఁడ'ని తార్కికుఁ డొకఁడు బుద్ధుని వ్రేలఁ జూపఁదొడఁగెను. 'కర్మయే తెలియకుండ నిటులు చేయించుచున్న'దని జరన్మీమాంసకుఁ డొకఁడు ముక్కుమీఁద వేలు వేసికొనెను.

ఇటు లెవ రే మనుకొన్నను ఆ రాతివిగ్రహ మందఱకు— 'నీ వెచటినుండి వచ్చితివి ? మఱి నీ వెచటి కేఁగుచుంటివి ?' అని నిలఁబెట్టుచుండెను.

దూరమునుండి కోలాహలధ్వని యొకటి వినఁబడఁదొడఁగెను. క్రమక్రమముగా నది మూఁడు విరామములతో వీను మిగిలెను కొంతవడికి.

బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి
ధర్మం శరణం గచ్ఛామి
సంఘం శరణం గచ్ఛామి

అను ఘోషము వాయుతరంగములలోఁ బ్రవహించెను. దిక్కులన్నియు నీ త్రిశరణములచేఁ బ్రతిధ్వనించెను.

జనులంద తెదురేఁగిరి.

మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వరుఁ డిందు కేసరియు నతని ప్రక్క నిందుకీర్తియు వారిముంగల వినయజ్యోతియు పాదచారులయి వచ్చిరి. వారివెనుక మానవారణ్యము

సాధకు లందఱును విహారమునఁ గూరుచుండిరి. అచట సనాయి లేదు డోలు లేదు మేళము లేదు తాళము లేదు. ధ్యానమునఁ బ్రవేశించుటయే నచటఁ గర్తవ్యము.

సాధకు లందఱును ధ్యానసాగరమునఁ బడిరి. ఏకాగ్రత లేని సాధకుఁ డొకఁడు తన ప్రక్క వానిని జూచి కనులు గట్టిగా మూసికొనెను. విహారమును జూడవచ్చిన బాలకు లందఱును వినోద మేమియు లేమిఁ గొలఁకునఁ బడి 'నీట మునిఁగి యెవ రెక్కువసే పుందురో'యని పన్నిదము చఱచికొనిరి.

క్రమక్రమముగా నందఱును పోఁజొచ్చిరి. సాయంతన జ్యోతి వెలిఁగెను. దేవాలయ ఘంటానాదము నగరమునుండి వినఁబడెను.

అచట ధ్యానసముద్రమున మునిఁగినవారిలో మొదట తేలినవాఁడు వినయజ్యోతి. అతఁడు లేచి మిగిలినవారి నుద్దేశించి మోఁకరించెను.

కొంతవడి కిందుకేసరి మేలుకువ గనెను. అతఁడు లేచి మిగిలినవారి నుద్దేశించి మోఁకరించెను.

పిదప ఇందుకీర్తి కనులు విప్పెను. పిదప మనీష కనుదమ్ములఁ దెఱచెను. వారిరువురును లేచి నిలువఁబడి ధ్యానసిద్ధుఁడును తన్మయుఁడు నగు నొక యువకునిముందు మోఁకరించిరి.

అతఁడు మలయమాలి.

112-పుట. 2-వ పంక్తిలో 'కావించెను' అనుటకు బదులు 'కావింపఁ జొచ్చెను' అని దిద్దుకొనునది.

శ్రీ ... గ్రంథాలయము
ప్రవేశ సంఖ్య...20520
తేది:...

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1949